УДК 376.091.33:78|:616.896-053.2

Р.А. Призванська
roxoljanka@ukr.net

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ МУЗИКОТЕРАПЕВТИЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ АУТИЗМОМ

Відомості про автора: Призванська Роксоляна Антонівна, старший викладач кафедри корекційної педагогіки та інклюзії Львівського національного університету імені Івана Франка, м.Львів, Україна. У колі наукових інтересів: проблема корекції розладів спектру аутизму в дітей засобами музичної терапії. Email: roxoljanka@ukr.net

Contact: The researcher: Pryzvanska Roksolyana Antonivna , a senior Teacher at the Department of The Correctional Pedagogy and Inclusion of the Lviv Ivan Franko National University. Email: roxoljanka@ukr.net

Pryzvanska R. Development of autistic children's communicative skills by means of music therapy. // Dimenzia muzikoterapie v praxi, vyskume a edukacii: zbornik z medzinarodnej konferencie./. – Bratislava, 2015. – c.238-245. ; **Призванська Р.А.** Музикотерапевтичні засоби у роботі з дітьми із порушеннями спектру аутизму.// Науковий часопис Національного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія; випуск 32, частина 1. – Київ, видавництво НПУ імені М.П.Драгоманова, 2016. – с.258-263.

Призванська Р.А. Теоретичні та практичні аспекти музикотерапевтичної роботи з дітьми із аутизмом. Стаття піднімає проблему навчально-корекційної роботи з дітьми з аутизмом в умовах інклюзії. Підкреслено актуальність цієї теми в зв'язку з тенденцією до збільшення народжуваності дітей, які мають порушення психофізичного розвитку та складність створення сприятливих педагогічних умов навчання, виховання і корекції дітей із розладами спектру аутизму в сучасному українському суспільстві. Автор здійснює аналіз сучасної науково-методичної літератури, присвяченої цій тематиці. У статті проводиться аналіз музичного впливу на дітей з аутизмом та обґрунтовується доцільність використання музикотерапії у роботі з такими дітьми. Особливу увагу автор приділяє методам, формам, прийомам і засобам роботи з аутичними дітьми, зважаючи на унікальність їхньої психічної організації та подає перелік музичних

© Призванська Р.А.

Scanned by CamScanner

творів, рекомендованих для корекційної роботи з цією категорією дітей. Наголошено на необхідності індивідуального підходу до навчально-корекційної взаємодії з цією категорією дітей і підкреслюється доцільність індивідуальної форми роботи.

Ключові слова: аутизм, порушення психофізичного розвитку, інклюзія, музична терапія, корекційна робота, комунікація, соціальна взаємодія.

Призванская Р.А. Теоретические и практические аспекты музыкотерапевтической работы с детьми с аутизмом. Статья поднимает проблему учебно-коррекционной работы с детьми с аутизмом в условиях инклюзии. Актуальность этой темы подчеркивается в связи с тенденцией к увеличению рождаемости детей, имеющих нарушения психофизического развития, и сложность создания благоприятных педагогических условий учебы, воспитания и коррекции детей с расстройствами аутистического спектра в современном украинском обществе. Автор осуществляет анализ современной научно-методической литературы, посвященной этой тематике. В статье анализируется влияние музыки на детей с аутизмом и обосновывается целесообразность использования музыкальной терапии в работе с такими детьми. Особое внимание уделяется методам, формам, приемам и средствам работы с аутичными детьми, учитывая уникальность их психической организации, ы приводится перечень музыкальных произведений, рекомендуемых для коррекционной работы с этой категорией детей. Подчеркивается необходимость индивидуального подхода к учебно-коррекционному воздействию на таких детей и целесообразность индивидуальной формы работы.

Ключевые слова: аутизм, нарушения психофизического развития, инклюзия, музыкальная терапия, коррекционная работа, коммуникация, социальное взаимодействие.

Pryzvanska R. Theoretical and practical aspects of Music therapy methods used in working with autism children. A problem of educational and correctional education with autism children under inclusion is highlighted in this article. The main stress of this subject matter is covered because of a rising tendency of birth handicapped children and the difficulties of creating recipient pedagogical conditions of education, upbringing (training) and correction of autism children in modern Ukrainian society. Modern methods of music therapy influence and their position in psychology-pedagogical correction have been marked. The researcher analyses some scientific methodical books devoted this important subject. In this research article an issue of using music therapy approaches in working with children with main educational necessities is deliberating. The researcher focuses on the working methods with autism children considering their mental unicity and names

Scanned by CamScanner

some advisable music works for this correction education. It is important to have been emphasized on an adaption and a socialization of autism children as an ultimate goal.

Key words: autism, disruption of mental development, inclusion, music therapy, correction education, socialization, adaption.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку спеціальної освіти в нашій державі її вдосконалення пов'язане з новим розумінням особистісного розвитку дітей з особливими потребами та зміненим ставленням суспільства до їхньої соціалізації та інтеграції. Реалізація цього завдання передбачає модернізацію сучасної системи освіти, удосконалення форм та методів здійснення навчально-корекційної роботи, розробку та впровадження інноваційних технологій.

Конвенція ООН про права дитини як документ міжнародного рівня вимагає від кожної держави приведення національного законодавства у відповідність до своїх норм. За останні роки в Україні набуває інтенсивного розвитку державна підтримка дітей з особливостями розвитку, сприяння втіленню у практику прогресивних ідей та інноваційних технологій.

Аналіз досліджень і публікацій. Проблема інклюзивного навчання та виховання дітей з особливими потребами піднімається у дослідженнях вітчизняних та зарубіжних психологів та педагогів, серед яких В.Бондар, Л.Дробот, Т.Ілляшенко, А.Колупаєва, К.Островська, В.Синьов, Т.Скрипник, Д.Шульженко, О.Таранченко, В.Тарасун, Andrews & Lupart, 2000; Ballard, 1999; Barton, 2001; Clark, Dyson &Millward, 1995; Hutchinston, 2002; Wade, 2000 та інші. Українські дослідники Т.Дегтяренко, А.Колупаєва, К.Островська, Д.Шульженко стверджують, що потреби дітей з особливостями розвитку не задовольняються в достатньому обсязі та на належному рівні. У працях С.Морозової, Т.Скрипник, А.Чуприкова, Г.Хворової обґрунтовується необхідність налагодження корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми із аутистичними розладами, у процесі якої варто поєднувати лікувальну, психологічну, педагогічну, логопедичну та іншу корекційну допомогу.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури дозволяє зробити висновок, що використання засобів мистецтва суттєво підвищує ефективність корекційно-педагогічної роботи з дітьми, що мають особливості психофізичного розвитку, в тому числі й інтелектуального (Л.Гаврильченко, Г.Добровольська, Л.Колесник, А.Копитін, З.Ленів, З.Матейнова, С.Машура, С.Миронова, Ю.Некрасова, Т.Овчиннікова, О.Рау, Д.Шульженко). Серед науковців, які досліджували застосування музикотерапії з корекційною метою, були лікарі, психологи, музиканти, педагоги, дефектологи (Б.Айзенберг, Б. Асаф'єв, Л.Ватуріна, В. Бехтерев, А.Борисов, О.Боровик, Л.Брусиловський, Т.Вохмяніна, О. Гаврілушкіна, Г. Грибанова, І. Грошенков, С.Гроф, О. Декролі,

Scanned by CamScanner

Ж. Демор, К.Дічвайльд, Г. Добровольська, І.Догель, В.Зав'ялова, О. Скжанова, О.Караванова, Б.Карвасарський, Д.Кемпбелл, Г.Кехаушвілі, С.Конторум, С.Корсаков, Л. Кузнецова, І.Левченко, Л.Мадель, С.Мастюкова, З.Матейнова, С.Машура, О.Медвєдєва, С.Миронова, А.Московкіна, Ю.Некрасова, Н.Паутова, О.Петрова, В.Петрушин, Г.Побережна, М.Поваляєва, Є. Рау, З.Рибакова, Д.Соколова, І.Тарханов, І.Тьомкін, М.Чистякова, К.Швабе, Г.Шипулін, С.Шушарджан та інші). Незаперечні властивості лікувального впливу музики на змінені психічні та фізіологічні процеси людського організму стали засадами для формування музикотерапії як одного із лікувально-корекційних методів.

Мета статті полягає у розкритті та обґрунтуванні теоретичних та практичних аспектів корекції розладів спектру аутизму засобами музичної терапії.

Виклад матеріалу дослідження. Музична терапія як незалежна дисципліна широко практикується в США. У цій країні терапевтичне використання музики вперше отримало визнання після другої світової війни, коли музика була з успіхом застосована при лікуванні емоційних розладів у ветеранів. Національна асоціація музичної терапії була заснована в 1950 р. В даний час у США зареєстровано близько 3500 професійних музичних терапевтів і потреба у фахівцях такого профілю неухильно зростає. Академічна підготовка в даній області вперше була почата в університеті штату Мічиган, а потім швидко поширилася в більш ніж 70 коледжах і університетах по всій країні. Сфера застосування музичної терапії постійно розширюється в Австралії, Японії, Новій Зеландії, країнах Південної Америки та інших. Загалом за кордоном більше 100 університетів і коледжів пропонують курси, після закінчення яких студенти отримують ступінь бакалавра, магістра або доктора. В нашій країні ця дисципліна наполегливо укорінюється в соціальний простір після столітнього прогресуючого розповсюдження за кордоном.

Як наголошує Т.Скрипник, підготовка фахівців до психолого-педагогічної роботи з дітьми з аутизмом має бути комплексною і такою, яка б сприяла всебічному розвитку їхньої професійної придатності в питаннях надання компетентної допомоги цим дітям. Робота з дітьми з аутизмом та їхніми родинами висуває суттєві вимоги до фахівців психолого-педагогічного профілю. Передусім вони повинні мати достатній рівень особистісної зрілості, що передбачає внутрішню гармонію, розвинені вольові якості та саморегуляцію, усвідомлену систему цінностей, серед який на перших місцях – духовні; цінність іншої людини, дитини; прагнення до самовдосконалення; самореалізація у роботі тощо. Загальні цінності, принципи і стандарти професійної поведінки визначає етичний кодекс фахівця, який охоплює такі положення, як:

Scanned by CamScanner

- відповідальність за рівень надання допомоги, дотримання пріоритету інтересів людини (як дитини з аутизмом, так і її батьків);

- професійна компетентність: надання виключно професійно компетентної допомоги та усвідомлення меж власної компетентності. Постійно самоперевірка і рефлексія, звернення за супервізією і консультаціями до колег, що забезпечує надійні умови як для дітей з аутизмом, їхніх батьків, так і для самого фахівця;

- захист інтересів дітей з аутизмом;

- етичні правила психологічних досліджень. Фахівець самостійно вибирає методи роботи, керуючись при цьому вимогами максимальної ефективності та наукової обґрунтованості; забезпечує цілковиту надійність результатів, відповідає за рішення, які приймають офіційні особи на основі його висновків і рекомендацій;

- соціальна відповідальність як відповідальність перед суспільством за результати власної праці;

- чесність, а саме: щира взаємодія як з родинами дітей з аутизмом, так і з колегами;

- професійна кооперація, здатність до командної роботи;

- правило науковості результатів досліджень, сприяння розвитку наукових і клінічних знань і підвищенню освітнього рівня студентів і колег тощо. Щодо набуття спеціальної підготовки такі фахівці мають отримати класичний (мінімальний або поглиблений) блок знань про різновиди порушень розвитку, розлади аутистичного спектра як особливий вид дизонтогенезу, засади корекційно-розвивальної роботи та можливості спеціальної педагогіки та психології щодо позитивного впливу на розвиток дітей з аутизмом (6, с.48).

Слід підкреслити, що обрання корекційно-розвивальних стратегій музично-терапевтичного впливу на дітей з аутизмом не може бути формальним процесом. А це означає, що, на практиці визначальну роль відіграє людський чинник, адже працює не „метод", а конкретна особа, як носій того чи іншого методу. Головним вказівником у корекційно-розвивальному процесі є ідея Л.С.Виготського про те, що дитина з особливостями розвитку є передусім дитина, а потім вже – дитина з тими чи іншими особливостями розвитку. А це означає, що вона має ті самі закономірності розвитку, що й дитина з так званим нейротиповим розвитком, а також – те, що підходи до неї на принциповому рівні мають бути такі ж, як і до звичайних дітей.

Принципи музичної терапії ґрунтуються на концепції недирективної терапії Карла Роджерса, в якій акцент робиться на налагодженні контакту через наслідування і спільну активність. Цінність музичної терапії в роботі з дітьми із особливими потребами полягає в тому, що вона допомагає зміцнити довіру, взаєморозуміння між учасниками процесу, пришвидшує процес терапії, оскільки внутрішні переживання легше виражаються за допомогою музики, аніж при

Scanned by CamScanner

розмові; музика підсилює увагу до відчуттів; крім того – підвищується музична компетенція, виникає відчуття внутрішнього контролю і порядку. Діти з розладами аутистичного спектру з серйозними обмеженнями у вербальному та невербальному спілкуванні позитивно відгукуються на використання музичної терапії з застосуванням імпровізаційних методів та підходів. Імпровізаційна музична діяльність з лікувальною метою здатна сприяти виробленню навичок спілкування та соціальної взаємодії, а також покращенню і розвитку уваги. А структурованість і передбачуваність у музиці сприяє вихованню терпимості, гнучкості та соціальної активності.

Дослідження Сінді Лу Еджертон та Джеффрі Томпсона надають докази того, що музична терапія може надати позитивний короткотерміновий ефект у пацієнтів з розладами аутистичного спектру. Як наголошував видатний невропатолог і психіатр В.Бєхтєрєв, сприймання музики не потребує попередньої підготовки і є доступним для всіх. Тобто, музика чинить свій лікувальний вплив за будь-яких умов. За допомогою музичних образів, ритму, темпу, мелодії можна встановити рівновагу в діяльності нервової системи, «розгальмувати загальмованість» дітей, врегулювати кінестетику, виявити музичні здібності та задовільнити естетичні потреби. В роботах Дж.Елвіна, Е.Уорика, Т.Скрипник, В.Тарасун, Г.Хворової, які присвячені аутизму, відзначається сприйнятливість дітей із аутизмом до музики.

Визначаючи особливості сприймання музичного матеріалу дітьми зі складними (комбінованими) порушеннями психофізичного розвитку (зокрема, аутизмом), приходимо до висновку, що причин, які ускладнюють процес виховання та навчання дітей багато:

- недорозвиток усіх видів сприймання;
- недостатність пам'яті;
- несформованість мисленнєвих операцій;
- недостатній розвиток мови та мовлення;
- слабка увага;
- несформованість емоційно-вольової сфери тощо.

Німецько-американський психоаналітик Бруно Беттельхейм, який багато років займався психотерапією аутизму, вважає, що неможливо точно і впевнено встановити, наскільки викривленою, обмеженою, примітивною є структура особистості аутичних дітей, оскільки вони, на відміну від розумово відсталих, можуть досягти вершин досконалості. (9, ст.15). Саме ця ідея є основною в нашій роботі.

Початкова робота з аутичною дитиною повинна спиратись на такі засади :

- на етапі встановлення контакту з дитиною не рекомендується наполягати на проведенні конкретних музикотерапевтичних вправ, виконанні певних завдань; слід бути чутливими до реакцій дитини, діяти залежно від ситуації, зважаючи на її бажання та настрій. Часто дитина

Scanned by CamScanner

сама пропонує ту форму можливої взаємодії, яка на цей момент є для неї найбільш комфортною;

- все, що відбувається на занятті, має супроводжуватися емоційним коментарем, під час якого дорослий проговорює всі дії та ситуації, якщо це потрібно - пояснює дитині за допомогою показу чи жестів;
- треба пам'ятати, що поведінка дитини під час заняття може бути різною. Якщо дитина вийшла зі стану рівноваги, треба бути спокійним, не сварити її, а зрозуміти, чого дитина хоче у конкретний момент і спробувати допомогти їй вийти зі стану дискомфорту;
- хвалити дитину за співпрацю і увагу, навіть якщо завдання їй не вдалося;
- потрібно бути готовим до того, що реакція на одну й ту ж мелодію, вправу, ситуацію в різних дітей-аутистів може бути різною: одна реагує досить дружньо, в іншої це може викликати різко негативну реакцію. Якщо у дитини дії фахівця викликають супротив – слід зупинити роботу. Звичайно, це потребує гнучкості, яка допоможе діяти залежносто від розвитку подій.

Беручи до уваги проблеми осіб, що страждають аутизмом, а саме: якісні порушення соціальної взаємодії та комунікації, що виявляються в обмеженій, повторюваній і стереотипній поведінці, інтересах та діяльності, музикотерапія ставить перед собою такі завдання:

- розвивати у дітей здатність емоційно реагувати на музику;
- корегувати недоліки пізнавальної сфери;
- розвивати мову та функції мовлення;
- виправляти недоліки моторно-рухової сфери;
- розвиток сенсорних здібностей;
- формування комунікативної компетенції;
- формування емоційного ставлення до предметів та явищ навколишнього світу;
- виховання основних моральних якостей;
- виявлення інтересу до музичної та загалом творчої діяльності.

У своїй роботі ми застосовуємо такі форми корекційно-розвивальної роботи: слухання музики (рецептивна музикотерапія), рухова релаксація, гра на дитячих музичних інструментах, музично-ритмічні вправи, вокалотерапія, музикомалювання.

Вибір музичних творів для занять із дітьми, що мають порушення розвитку, є складним. Музика здатна змінювати настрій і поведінку – від апатії до бурхливої діяльності й навпаки. Музичний досвід може як стимулювати, так і придушувати активність. В останньому випадку є серйозна небезпека нанести шкоду: дитина замикається в собі, відгороджується від світу, починає розгойдуватися і мукати, як буває при нав'язливих ситуаціях, погляд її стає відсутнім. Позитивні реакції дитини з аутизмом на музику, що вона чує або слухає, часто

Scanned by CamScanner

непередбачені, оскільки її поведінка нераціональна. Проте, ми можемо побачити в реакціях дитини ознаки задоволення або невдоволення, здатність поглинати і запам'ятовувати, бажання повторити досвід або ж уникнути його. Які музичні твори підібрати для занять з дитиною, в якої цілий комплекс психофізичних порушень – завдання більш складне, ніж для дітей, що мають тільки порушення інтелекту, чиї труднощі викликані невідповідністю між рівнем розвитку і біологічним віком. У такому випадку музичний терапевт працює і будує свою програму відповідно до рівня розуміння дітей даної категорії та їх функціональних можливостей. В даній ситуації узагальнений підхід може лише нашкодити, тому що реакції таких дітей є непередбачуваними. У процесі роботи з дітьми з аутизмом ми відібрали музичні твори, що найкраще ними сприймаються. Це, зокрема, твори для релаксації (В.Моцарт, Соната для фортепіано, II частина, фа-мажор (Adagio) та Дивертисмент, ре-мажор (Andante); Ж.Масне, «Роздум»; Й.Штраус «Повільний вальс»; Ф.Шуберт, «Вечірня серенада»; А.Вівальді, Концерт для флейти з оркестром № 4; П.Чайковський, «Пори року», «Баркарола»); заспокійливі твори (В.Моцарт, «Ближче до мрії»; Л.Бетховен «Елізі»; Й.Бах, Брандербурзький концерт N 2 (Andante); Т.Альбіноні, Адажіо; М.Брух, Скрипічний концерт N 1 (Adagio); С.Рахманінов, Рапсодія на тему Паганіні; М.Лисенко, Елегія. Для активізації та настроєвої стимуляції можна використовувати твори В.Моцарта: увертюри до опер «Чарівна флейта» та «Весілля Фігаро», Маленьку нічну серенаду (Allegro), Сюїту «Пер Ґюнт»(«Ранок») Е.Гріга, увертюру до балету «Лускунчик» П.Чайковського, «Українську рапсодію» М.Лисенка, «Мелодію» М.Скорика, прелюдію №8 «Дівчина з волоссям кольору льону» і «Музику янголів» К.Дебюссі та ряд інших. Для заспокоєння після певної активності можна прослухати: Л.Бетховен, Симфонія №6, 2 частина, Й.Брамс "Колискова", Ф.Шуберт "Аве Марія", Ф.Шопен "Ноктюрн сі-мінор", К.Дебюссі "Світло місяця".

Наступним етапом нашої роботи є гра на дитячих музичних інструментах. За мету ставимо реалізацію відчуття ритму й розвиток творчих здібностей. Завдяки фізичній активності діти набувають навичок спритності, гнучкості, відчуття координації та дрібної моторики. Формуючи відчуття ритму, ми розвиваємо моторне, тактильне та візуальне сприйняття, а, крім того, увагу і фантазію. Використовуються такі інструменти: дитячі барабани, тамтами, дзвіночки різної висоти звучання, кастаньєти, маракаси, тамбурини з тарілочками й трикутниками, металофон, ксилофон, брязкальця, сопілка, флейта. Методика передбачає ознайомлення з інструментами, зосередженість на тривалості звучання, силі, тембрі, частоті звуку. Кожна людина має природжену схильність до певного тембру чи висоти звучання. Тому деякі віддають перевагу звучанню струнних інструментів, інші — духовим, треті — ударним. Гра на інструментах

Scanned by CamScanner

може бути першим кроком до налагодження взаємодії між дитиною та музичним терапевтом.

Висновки. Дослідження показують, що дитина - аутист, входячи у світ музики, якісно змінюється у своєму розвитку. На час спілкування з музикою вона відходить від травмуючих ситуацій, тривожності, страхів. Взаємодія з музикою допомагає дитині очиститися від нашарування негативних переживань, негативних проявів, вступити на новий шлях відносин з навколишнім світом. Відомо, що музика має потужне комунікативне начало, а тому її можливості міжособистісної взаємодії можуть компенсувати емоційно-поведінкові розлади дітей та стимулювати їх зовнішню активність, тобто забезпечити адаптацію до соціального середовища. Розвиток творчих здібностей дитини дає можливість виявити особливі інтереси, які в майбутньому можуть бути використані для визначення вподобань та профорієнтації.

Бібліографія

1. Алвин Дж., Уорик Э. Музыкальная терапия для детей с аутизмом. – М..: Теревинф, 2004. – 208 с. **2. Матейнова З., Машура С.** Музикотерапия при заикании./ – К.: Вища школа, 1984. – 303 с. **3. Копитін А.І.** Методы арт-терапевтической помощи детям и подросткам: отечественный и зарубежный опыт / Под редакцией А.И. Копытина. – М.: Когнити-Центр, 2012. – 286 с. **4. Островська К.О**. Соціальна адаптація дорослих осіб із загальними розладами розвитку. – Львів: «Тріада плюс», 2012. – 576 с. **5. Побережна Г.** Педагогічний потенціал музикотерапії // Мистецтво та освіта. – 2008. **6. Скрипник Т.** Стандарти психолого-педагогічної допомоги дітям з розладами аутичного спектра. – К.: Педагогічна думка, 2013. – 56 с. **7. Стаум М.** Воздействие музыкальной терапии на речь аутичного ребенка // Музыкальная психология и психотерапия. – 2009. – №4 (13). – С. 122-125. **8. Шульженко Д.І. О**снови психологічної корекції аутистичних порушень у дітей. – К., 2009. – 385 с. **9. Шульженко Д.І.** Психологічні основи корекційного виховання дітей з аутистичними порушеннями: автореф. дисертації на здобуття наук. ступеня доктора психологічних наук: спец.19.00.08 – «Спеціальна психологія» / Д.І.Шульженко. – К., 2010. – 45 с.

References

1. **Alvy`n Dzh.,** Uory`k Э. Muzыkal`naya terapy`ya dlya detej s auty`zmom. – M..: Terevy`nf, 2004. – 208 s. 2. **Matejnova Z.,** Mashura S. Muzy`koterapy`ya pry` zay`kany`y`./ – K.:Vy`shha shkola, 1984. – 303 s. 3. **Kopy`tin A.I.** Metodы art-terapevty`cheskoj pomoshhy` detyam y` podrostkam: otechestvennыj y` zarubezhnыj opыt / Pod redakcy`ej A.Y`. Kopыty`na.- M.: Kogny`ty`-Centr, 2012. – 286 s. 4. **Ostrovs`ka K.O.** Social`na adaptaciya dorosly`x osib iz zagal`ny`my` rozladamy` rozvy`tku. / K.O.Ostrovs`ka. – L`viv: «Triada plyus», 2012. – 576 s. 5. **Poberezhna G.** Pedagogichny`j potencial muzy`koterapiyi // My`stecztvo ta osvita. – 2008. 6.

Scanned by CamScanner

Skry`pny`k T. Standarty` psy`xologo-pedagogichnoyi dopomogy` dityam z rozladamy` auty`chnogo spektra: navch.-metod.posibny`k /T.V.Skry`pny`k. – K.: Pedagogichna dumka, 2013. – 56 s. 7. **Staum M.** Vozdejstvy`e muzыkal`noj terapy`y` na rech` auty`chnogo rebenka .// Muzыkal`naya psy`xology`ya y` psy`xoterapy`ya. 2009. #4 (13). S. 122-125. 8. **Shul`zhenko D.I.** Osnovy` psy`xologichnoyi korekciyi auty`sty`chny`x porushen` u ditej: Monografiya./D.I.Shul`zhenko – K., 2009. – 385 s. 9. **Shul`zhenko D.I.** Psy`xologichni osnovy` korekcijnogo vy`xovannya ditej z auty`sty`chny`my` porushennyamy`: avtoref. dy`sertaciyi na zdobuttya nauk. stupenya doktora psy`xologichny`x nauk: specz. 19.00.08 – «Special`na psy`xologiya» / D.I.Shul`zhenko. – K.,2010. – 45 s.

Авторський внесок: Призванська С.А. – 100%
Дата відправлення статті 17.03.17 р.

УДК 372.212.1 + 371.927

С.Д. Притиковська
pritikovsky@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ В КОРЕКЦІЙНО-ЛОГОПЕДИЧНИХ ЦІЛЯХ РОЗВИТКУ КООРДИНАЦІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДІТЕЙ З МОВЛЕННЄВИМИ ПОРУШЕННЯМИ

Відомості про автора: Притиковська Світлана Дмитрівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дефектології та фізичної реабілітації Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, Одеса, Україна. У колі наукових інтересів: корекційний вплив розвитку координаційних здібностей на розвиток мовлення дітей; нейропсихологічні засади формування рухової та мовленнєвої діяльності. Email: pritikovsky@gmail.com

Contact: Assistant Professor Prytykovska Svitlana, PhD., South Ukrainian National Pedagogical University after Ushynsky, Odesa, Ukraine. Academic interests: corrective influence of coordination abilities on development of children's speech; neuropsychological foundations for the formation of motor and speech activity. Email: pritikovsky@gmail.com

Притыковская С.Д. Роль эффекта «переноса тренированности» в коррекции речевых нарушений // НАУКОВИЙ ЧАСОПИС НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. Наукових праць. – К.: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011. - №18. – С.202-205. ; **Притиковська С.Д.**

© Притиковська С.Д.

Scanned by CamScanner